

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ Š. B.**, bývajúceho v B., **2/ M. K.**, bývajúcej v B., proti žalovaným **1/ Krajskému súdu v Banskej Bystrici**, so sídlom v Banskej Bystrici, Komenského 12, **2/ Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, **o náhradu nemajetkovej ujmy**, vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 14 C 25/2010, o dovolaní žalobcu 1/ proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici z 25. novembra 2011 sp. zn. 13 Co 303/2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici z 25. novembra 2011 sp. zn. 13 Co 303/2011 vo výroku, ktorým potvrdil uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica z 11. marca 2011 č.k. 14 C 25/2010-117 vo výroku o zastavení konania o návrhu žalobcu 1/ pre nezaplatenie súdneho poplatku **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Banská Bystrica uznesením z 11. marca 2011 č.k. 14 C 25/2010-117 konanie o návrhu žalobcu 1/ pre nezaplatenie súdneho poplatku zastavil a žalobkyni 2/ nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov. O zastavení konania rozhodol podľa § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a o poplatku za výpis z registra trestov (ďalej len „zákon č. 71/1992 Zb.“), pretože žalobca 1/ napriek výzve z 3. januára 2011, doručenej mu 28. januára 2011, v súdom určenej lehote súdny poplatok vo výške 3 066 € (vyrubený podľa položky 7d pod písm. b/ Sadzobníka súdnych poplatkov, tvoriaceho prílohu zákona č. 71/1992 Zb.) nezaplatil. S prihliadnutím na majetkové pomery žalobkyne 2/ dospel k záveru, že nespĺňa predpoklady pre oslobodenie od súdnych poplatkov uvedené v § 138 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Banskej Bystrici na odvolanie žalobcov 1/, 2/ uznesením z 25. novembra 2011 sp. zn. 13 Co 303/2011 uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. Dospel k záveru, že správne okresný súd zastavil konanie o návrhu žalobcu 1/, pretože v súdom určenej lehote nezaplatil súdny poplatok. Poukázal na podmienky a účinky inštitútu prerušenia konania (§ 109 O.s.p.) ako aj na predpoklady pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov podľa § 138 ods. 1 O.s.p. Podľa jeho názoru žalobkyňa 2/ ani v odvolacom konaní neuviedla žiadne také nové skutočnosti o svojich pomeroch, ktoré by prípadne neboli známe už v čase rozhodovania prvostupňového súdu a ktoré by viedli k zmene rozhodnutia súdu prvého stupňa. Následne konštatoval, že senát odvolacieho súdu rozhodol pomerom hlasov 2:1 a uviedol, že minoritné vôtum bolo odôvodnené tak, že oba výroky uznesenia súdu prvého stupňa bolo treba podľa § 221 ods. 1 písm. h/ O.s.p. zrušiť. Súd prvého stupňa totiž neprihliadol na to, že žalobca 1/ ešte pred zaplatením súdneho poplatku žiadal konanie prerušiť z dôvodu, že na inom súde prebieha konanie s totožným predmetom konania, ktoré môže závažným spôsobom ovplyvniť výsledok daného konania. Týmto postupom, v rozpore s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, porušil právo žalobcu 1/ na spravodlivý súdny proces a právo na jeho súdnu a inú právnu ochranu. Toto právo nie je možné obísť ani odkazom na príslušné ustanovenia zákona č. 71/1992 Zb. (§ 13 ods. 1) a tvrdením, že by mohla byť zmeškaná lehota na vyrubenie súdneho poplatku a právo štátu na jeho vyrubenie by sa prekludovalo. Súd má síce vyzvať účastníka na zaplatenie splatného súdneho poplatku ihneď po podaní žaloby, ale táto povinnosť nie je kategorická. Dôležité je, aby bol súdny poplatok zaplatený do 3 rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom sa stal splatným. Súdny poplatok možno vyrubiť pred podaním návrhu na prerušenie konania, po podaní takéhoto návrhu a aj v čase, keď je konanie prerušené. Pokiaľ však účastník po doručení výzvy na zaplatenie súdneho poplatku požiadala o prerušenie konania, nemôže súd zastaviť konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku bez toho, aby bolo právoplatne rozhodnuté o takomto návrhu. Ak tak urobí, poruší právo účastníka na spravodlivé súdne konanie. Kontra vôtum zastával názor (pokiaľ ide o rozhodnutie vo vzťahu k žalobkyňi 2/), že zastaviť súdne konanie pre vysoký súdny poplatok, hoci u primerane majetného žalobcu, je v rozpore s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, pokiaľ nie je daná účastníkovi možnosť zaplatiť tento súdny poplatok v lehote, ktorá mu nespôsobí okamžité majetkové problémy. Súd prvého stupňa mal preto skúmať nielen majetkové pomery žalobkyne 2/, ale mal skúmať aj to, či bez ujmy môže tento poplatok zaplatiť v stanovenej lehote. Účastníka totiž nemožno nútiť, aby na získanie prístupu k súdu

a zabezpečenia práva na spravodlivý súdny proces, sa zaťažil nevýhodnou pôžičkou, prípadne odpredal časť svojho majetku za nevýhodných podmienok.

Proti tomuto uzneseniu krajského súdu do výroku o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku podal dovolanie žalobca 1/ (uznesením z 28. februára 2012, č.l. 159 súd vylúčil nárok žalobkyne 2/ voči žalovaným 1/, 2/ na zaplatenie 100 000 € na samostatné konanie). Navrhol ho v napadnutej časti zrušiť a vec mu v rozsahu zrušenia vrátiť na ďalšie konanie. Namietal odňatie mu možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) postupom odvolacieho súdu tým, že potvrdil rozhodnutie o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, o ktorom rozhodol súd prvého stupňa predčasne. Mal najprv rozhodnúť o jeho návrhu na prerušenie konania podľa § 109 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Tiež namietal vadu konania podľa § 237 písm. g/ O.s.p., lebo napadnuté uznesenie bolo vydané senátom odvolacieho súdu v zložení JUDr. Ferdinand Zimmermann – predseda senátu, JUDr. Mária Rišiaňová, JUDr. Alexander Mojš – členovia senátu a nie je pritom zrejmé, na základe akých skutočností sa stal JUDr. Alexander Mojš členom tohto senátu. Pokiaľ to bolo len titulom zastupovania, takýto postup rozvrh práce na rok 2011 neumožňoval, resp. neupravoval. O veci tak nebolo rozhodnuté zákonným senátom, lebo senát 13 Co (ktorému vec na prejednanie a rozhodnutie napadla) mal byť správne doplnený losovaním. Ak by sa aj pripustilo, že senát 13 Co bol vytvorený zákonným spôsobom, súd opomenul, že o zmene senátu nebol upovedomený, nebolo mu doručené opatrenie č. 89, ani oznámenie, že tretím členom senátu sa stal JUDr. Mojš. Tento je súčasne členom senátu 16 Co, v ktorom je on ako žaloba 1/ riadiacim predsedom senátu. Tým, že JUDr. Mojš bol členom aj senátu 13 Co, došlo k vydaniu rozhodnutia vylúčeným sudcom. O tejto skutočnosti sa dozvedel až doručením napadnutého uznesenia.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) s právnickým vzdelaním (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.) a bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie žalobcu 1/ smeruje proti potvrdzujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu o súdnom poplatku.

Proti uzneseniu je dovolanie prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ O.s.p.). Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

Dovoláním žalobcu 1/ napadnuté uznesenie odvolacieho súdu nemá znaky ani jedného z uvedených uznesení, preto nie je dovolanie proti nemu podľa § 239 O.s.p. prípustné.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namietal alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti uzneseniu podľa § 239 O.s.p, ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku či uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdov, spôsobilosti účastníka konania, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Vady konania podľa § 237 písm. a/ až e/ dovolateľ nenamietal a ich existenciu nezistil ani dovolací súd. Prípustnosť dovolania preto z týchto ustanovení vyvodit' nemožno.

Dovolateľ namietal, že konanie je postihnuté vadami konania podľa § 237 písm. f/ a g/ O.s.p., t.j., že mu postupom odvolacieho súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom a že vo veci nebolo rozhodnuté zákonným sudcom.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania odnímajú tie jeho procesné práva, ktoré mu zákon priznáva. O vadu konania, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní

postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania tie jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. Vady spôsobujúce zmätočnosť konania môžu nastať aj pri samotnom vydávaní rozhodnutia, ako dôsledok absencie niektorej jeho podstatnej časti (záhlavia, výroku, odôvodnenia). Zakladajú nepreskúmateľnosť rozhodnutia ako celku, ktorá môže byť dôsledkom obsahovej a gramatickej nezrozumiteľnosti, neurčitosti alebo neodôvodnenosti (arbitrážnosti). Vydanie zmätočného rozhodnutia nemá svoje právne opodstatnenie najmä z hľadiska Ústavou Slovenskej republiky zaručeného práva účastníka na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie.

Postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania odňala možnosť konať pred súdom zakladá porušenie práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „dohovor“), porovnaj napr. III. ÚS 156/06, III. ÚS 331/04, II. US 174/04.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), ak súd koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje zaručené právo na súdnu ochranu (pozri I. ÚS 4/94).

Samotné súdne rozhodnutie, ktorým sa završuje poskytovanie súdnej ochrany, musí byť logickým a právnym vyústením doterajšieho priebehu a výsledkov konania pri rešpektovaní zásad spravodlivého súdneho konania, pri jeho vydaní musia byť zachované formálne a obsahové náležitosti (§ 157 O.s.p. v spojení s § 167 ods. 2 O.s.p. a § 169 ods. 1 O.s.p.) s dôrazom na zrozumiteľnosť, určitosť, jasnosť a súlad dôvodov rozhodnutia (skutkových aj právnych) s jeho výrokom. Žiadna z obsahových náležitostí rozhodnutia nie je samoúčelná, ale plní dôležitú funkciu. Po výroku rozhodnutia nasleduje jeho odôvodnenie,

ktorého obsah je určujúci pre posúdenie správnosti rozhodnutia, pretože len správne a presvedčivé rozhodnutie dáva záruku, že súdna ochrana bola poskytnutá zákonom predpísaným spôsobom.

Výrok rozhodnutia by mal vyplývať ako logický záver úvah obsiahnutých v odôvodnení rozhodnutia, pričom odvolací súd sa musí v dôvodoch svojho rozhodnutia náležite vysporiadať aj s námietkami odvolania smerujúcimi proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa. Teda v odôvodnení rozhodnutia musí súd uviesť jasné a jednoznačné dôvody, na základe ktorých je založené, lebo len takéto odôvodnenie tvorí súčasť základného práva na súdnu ochranu.

To, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho procesu, jednoznačne vyplýva z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Aj ústavný súd podľa konštantnej judikatúry (pozri IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04) tiež vyslovil, že súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) je tiež právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne, zrozumiteľne dáva odpovede na otázky relevantné vo vzťahu k predmetu súdnej ochrany.

Po preskúmaní danej veci dospel dovolací súd k záveru, že odôvodnenie napadnutého uznesenia nekorešponduje so znením jeho výroku, ktorým potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa (v časti zastavenia konania pre nezaplatenie súdneho poplatku žalobcom 1/ ako aj v časti nepriznania oslobodenia od súdnych poplatkov dovolaním nenapadnutej). Aj napriek skutočnosti, že rozhodnutie nebolo odvolacím senátom prijaté jednomyselne (pomerom hlasov 2:1) záväzný je väčšinový právny názor a nemá zákonné opodstatnenie v dôvodoch rozhodnutia uvádzať aj nesúhlasný (minoritný) právny názor. Iba v rámci dovolacieho konania zákon umožňuje, aby v prípade ak rozhodnutie dovolacieho senátu nebolo prijaté jednomyselne, sudca, ktorý nesúhlasí s väčšinovým rozhodnutím dovolacieho senátu, má právo (nie povinnosť), aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu (teda nie uviedlo priamo v rozhodnutí) a aby sa doručilo účastníkom konania. Aj v takomto prípade je však platný záväzný právny názor dovolacieho senátu len v rozsahu väčšinového rozhodnutia.

Vychádzajúc z uvedeného je odôvodnenie uznesenia odvolacieho súdu zmätočné a nepreskúmateľné vo vzťahu k jeho výroku, ktorým postupom porušil odvolací súd právo dovolateľa na spravodlivé súdne konanie, čím mu odňal možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie krajského súdu

v dovolaní napadnutej časti zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 veta druhá O.s.p.), pričom sa nezaoberal ďalšími námietkami žalobcu 1/.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 tretia veta O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. septembra 2012

JUDr. Daniela Švecová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová